

צעד זה עורר פאניקה כללית במפא"י. יש הבדל בין דיבורים בעלמא על התפטרות ויורשים, לבין יצירת המצב הממשי. משלחות של הודעות החלו נוהרות אל אשכול, ולביתה של גולדה מאיר ברמת-אביב. אבא חושי הפעיל את סניף חיפה, וזה הטיל את מישקלו על כף המאזניים של אשכול. האיש שהוסיט לו סיוע חיוני זה היה ח"כ משה ורטמן, יד ימינו של אבא חושי.

מניעיו של ורטמן: סניף חיפה אינו רוצה בגולדה מאיר כראש-משלה. הוא משוכנע כי ממלא-המקום הנכון הוא אבא חושי. אך מכיוון שחושי אינו חבר-כנסת, ולכן אינו יכול להיות ראש-משלה, מעדיף סניף חיפה לאפשר לאשכול לסיים את תקופת כהונתו הרגילה, ולהעלות את אבא חושי, לאחר הבחירות הבאות, כאשר יהיה ח"כ.

סניף חיפה אינו מוכן לקבל את גולדה מאיר לתפקיד זה, אף לא לתקופת-מעבר. הוא חושש כי בתקופה זו תצליח גולדה להקדש ולגבש את המערך, ואולי להביא לאיחוד שלם. הם חוששים גם כי תקופת-מעבר זו עלולה להתמשך שנים רבות מאד.

הכניב כשרהחוק, שאין לו יוזמה ודיעה עצמאית, וכי הוא רק דובר מוכשר לקו הניתן לו על-ידי זולתו.

ישראל גלילי סבל מגורל דומה. פופולריותו ירדה בחוגי הצמרת מאז נתמנה לשר. יתר על כן: גלילי ככל אינו מתיימר לשאוף לתפקיד זה, אינו לוחם עליו, וממילא אינו יכול לזכות בו.

גולדה מאיר נשארה לבדה. אולם גולדה היא אשה הולה. כל כמה זמן היא מרותקת למיטה. והקאק בשיבה המכרעת של צמרת מפא"י, בה נידון בגלוי מי יחליף את אשכול, השתתפה גולדה במיטתה.

למעשה, בדרך של אלימינציה, צץ שם המוזכר בפעם הראשונה כמועמד אפשרי כבר בקאדנציה הקרובה.

יגאל אלון, שריהעבודה, נראה לפתע לרבים כאיש היחיד במחנה המערך שיש לו הסגולות הדרושות לניהול המדינה, יחד עם הצלם הציבורי הצעיר הדרוש עתה למערך הקשיש והעייף כאוויר לנשימה.

אולם יגאל אלון אינו בא בחשבון כפתרון מיד. לא יתכן ראש-משלה שאינו איש מפא"י. אותם מנהיגים הראים כמועמדותו מוצא יחיד, חותרים עתה לקראת איחוד מלא ומורו של מפא"י ואחדות-העבודה, כדי לאפשר תהליך זה. בין אלה נמנה גם איסר הראל עצמו, הרואה באלון מועמד סביר יחיד להחזקת הגה הבטחון.

הדבר יכול להתאפשר רק בוועידה הבאה של אחדות-העבודה, העומדת להתכנס בעוד חודש. יתכן כי ועידה זו, ואחריה ועידת מפא"י, יתנו אישור מזורז לאיחוד.

לפיכך לא היה פתרון אחר, במיקרה של פיטורי אשכול, אלא למנות מיד כראש-המשלה את גולדה מאיר, לכהונת-מעבר של כמה חודשים, עד לגמר כל תהליכי האיחוד.

גולדה עצמה היא תומכת נלהבת באיחוד זה. היא גם אינה מתנגדת לכהן, לזמן-מה, כראש-משלה — בדומה לראש-משלת הודו.

סתימות פה העתונות והאופוזיציה

גם לוי אשכול ידע לעשות את אותו חשבון. וכמו בפעמים קודמות, כאשר שלטונו היה נתון בסכנה, נתגלה ברגע המכריע כאדם היודע לפעול מהר וללא היסוס.

תחילה הלך לפתום את פיו של הראל.

נשלח אליו שליח בדרג עליון — מנכ"ל משרד ראש-המשלה יעקוב הרצוג, שהוביל במיוחד מח"ל — וניתנה להראל אזהרה חד-משמעית שאם לא יפסיק לגלות גילויים בעלי משמעות ממלכתית, הוא עשוי למצוא את עצמו בצרה. הצרה: חוק דיני עונשין (בסחון המדינה). שנחקבל בשעתו לפי דרישת איסר עצמו, ושיש בו כדי לסתום את פיו של כל אדם שנודע לו דברים בתוקף תפקיד ממלכתי.

אחר כך היה צורך לפתום את פי העתונות.

גם זה לא היה קשה. הופעלו כל מכשירי-האיפול הממשלתיים. בצורה דראסטית שהארץ לא ידעה כדוגמתה.

אחרי-כך הגך אשכול לפתום את פי האופוזיציה.

גם זה אינו קשה. השר משה חיים שפירא קיבל על עצמו את שליחות-המצחה, השתדל בפני דויד בן-גוריון וראשי גח"ל. התוצאה: גם רפ"י וגם גח"ל הסכימו, בלי קושי, לגנוז את כל העניין. סיעת העולם הזה היתה היחידה שאף ניסתה להעלות את העניין בכנסת. בהעדר יוזמה משאר סיעות האופוזיציה, היו הסיכויים אפסיים. פיה של מפ"ם נסתם בעזרת הקצבה למשרד-השיכון, ואילו הרקע של גילויי הראל לא איפשר לחרות לפתוח את הפה. לרפ"י היתה סיבה מיוחדת להסכים להשתקת. גילויי הראל היו על רקע שלא היה נוח לרפ"י דווקא, כי האשמות דומות הושמעו נגד בן-גוריון ועוזריו כאשר היו הם בשלטון. מבחינה זו, אין הבדל בין משלת אשכול לבין משלת בן-גוריון ופרס.

יתר על כן: בחוגי מפא"י הושמעה בגלוי ההאשמה כי רפ"י היא שהדליפה את העניין.

בשביל מפלגה הדוגלת בממלכתיות נוסח בן-גוריון, היתה זאת האשמה חמורה ביותר: שהיא מסכנת אינטרס ממלכתי, כביכול, לשם צבירת רוחים מפלגתיים קטנים.

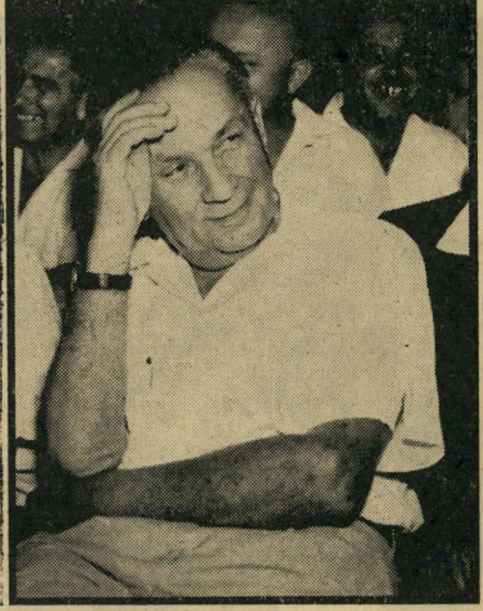
היו שראו בפרשה כולה יד נעלמה וארוכה יותר. טען מי שטען: מדוע הוזמן משה דיין בשנית לארצות-הברית דווקא בשעה זו? מי מעוניין להפיל את לוי אשכול?

אוחו מקור מצא סיבות טובות לכך שארצות-הברית מעוניינת בהחלפת ראש-המשלה:

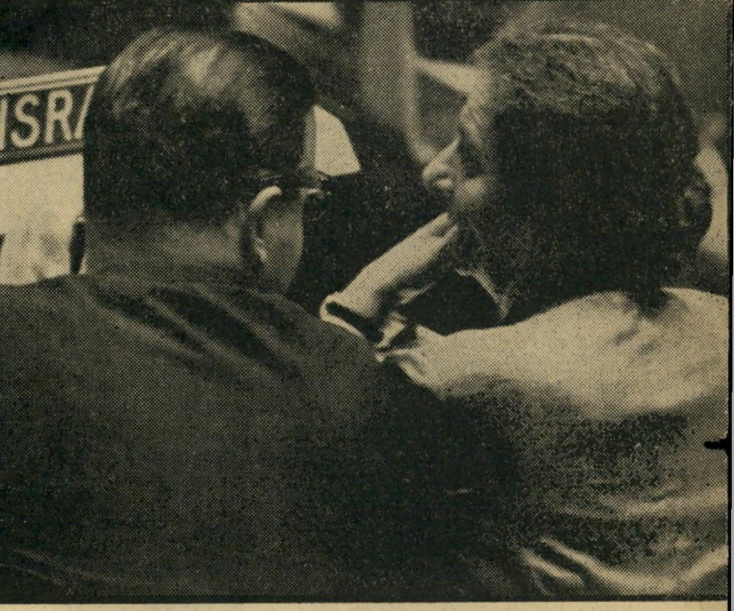
- ההתקפה על סמוע סיכנה אינטרסים חיוניים של ארצות-הברית.
- ממשלת אשכול ממשכה בפרטס עם ממשלת ברית-המועצות.

יגאל אלון

אבא חושי

מיסדר היורשים: גולדה ואבן

אל גוש חיפה הצטרף איחוד הקבוצות והקיבוצים. אנשי-הבטחון המצפוניים הושתקו, וחלק מהם חזר בו.

כך, בסוף השבוע, נראה כי אשכול יצא מנצח מן המאבק החשאי. אף מילה מכל זה לא הגיע לאוזני הציבור — אותו ציבור שתוצאות המעשים יקבעו את גורלו.

זה יכול לקרות רק בישראל.

זה אינו יכול לקרות במדינה, בה יש מינימום של נוהל דמוקרטי, אחריות פרלמנטרית, עיתונות חופשית ואי-תלות אופוזיציונית.

אשכול יכול היה לחגוג את נצחונו. אבל לא היה לו מצב-רוח לכך. הוא ידע: מזה שנשבר השבוע, שוב אינו ניתן לתיקון.

● ממשלת אשכול עדיין מסרכת לכונן יחסים עם ממשלת סיוגן (ובתשובה לשאלתה הודיע השבוע שרהחוק כי עמדה זו לא השתנתה, לפי שעה).

זוהי גרסה מרחיקת-לכת, ואין לה תימוכין נראים-לעין. אך דבר אחד ברור: שום גורם זר לא התערב לטובת אשכול במשבר זה, והפחד שמא תרוח רפ"י מכל המשבר עזר לאשכול לאחות את הקרע ברגע האחרון.

אשכול איים בהתפטרות מיידית

שככל התהליכים האלה הגיעו לשיאם, זרק לוי אשכול את הקלף האחרון והמכריע על השולחן:

הוא איים בהתפטרות מיידית.